

Choroby wirusowe świń, które wpływają na opłacalność produkcji

Autor: prof. dr hab. inż. Damian Knecht

Data: 14 marca 2019

Choroby wirusowe świń są wciąż problemem w produkcji trzody chlewnej. Niezależnie od etapu produkcyjnego wpływają na obniżenie się statusu zdrowotnego stada. Zwalczanie i zapobieganie chorobom, jest podstawowym warunkiem uzyskania wysokiej efektywności oraz ekonomicznej opłacalności produkcji.

Brak apetytu i postępujące wychłodzenie są typowymi objawami wielu chorób. Ważne zatem jest prowadzenie odpowiedniej profilaktyki. Ma na celu stworzenie barier chroniących przed wniknięciem wirusa oraz zapobiega rozprzestrzenianiu się chorób w obrębie budynków.

fot. Fotolia

Profilaktyka polega na stosowaniu bioasekuracji, norm zootechnicznych i wymogów sanitarnych w zakresie utrzymania

Profilaktyka ogólna ma podstawowe znaczenie w zapobieganiu zakaźnym, inwazyjnym i niezakaźnym chorobom świń. **Dotyczy głównie stosowania zasad bioasekuracji, norm zootechnicznych, wymogów sanitarnych w zakresie utrzymania, żywienia, eksploatacji, pielęgnacji, transportu.** Odpowiednie usytuowanie obiektów oraz ogrodzenie może przyczynić się do zmniejszenia ilości czynników zakaźnych. Zdolności przeżywania wirusów w różnych warunkach środowiskowych są duże (tabela 1). Istotne dla dużych ferm trzody chlewnej jest zapewnienie ciągłości produkcji w ciągu roku. Nowo zakupione osobniki są potencjalnym źródłem patogenów, które mogą pojawić się w obiektach. **Stosowanie kwarantanny może w pewnym stopniu ograniczyć zarażenie.**

Tabela 1. Orientacyjny czas przebywania patogenów wirusowych (Pejsak 2007).

Wyszczególnienie	Orientacyjny czas przebywania w optymalnych warunkach	Możliwość rozprzestrzeniania się drogą kropelkową na odległość
Pomór klasyczny świń	2 miesiące	do 1 km
Choroba Aujeszkyego	14 dni	9 km
Grypa świń	kilka dni	4 km
Pryszczyca	8 tygodni	300 km
PRRS	4 dni	3-4 m
Choroba pęcherzykowa	3 miesiące	b.d.
Afrykański pomór świń	18 miesięcy	b.d.
TGE	3 tygodnie	b.d.

Główne choroby wirusowe świń

Spore znaczenie dla ludzi i zwierząt, ze względów epidemicznych, mają występujące w ściekach odzwierzęcych wirusy (tabela 2). Spośród wirusów trzody chlewnej wymienić trzeba: pryszczycę, zapalenie żołądka i jelit, wirus choroby pęcherzykowej czy Aujeszkyego. Wydalane są one z moczem i kałem osobników zakażonych i mogą występować w nawozie. Istotną rolę w inaktywacji wirusów w gnojowicy odgrywa temperatura. Szybkie rozpoznanie i leczenie chorób przyczynia się do zminimalizowania strat wydajności. Równie ważne jest określanie potencjalnych wirusów znajdujących się w obiekcie oraz wykrywanie zwierząt, które są nosicielami poważnych jednostek chorobowych. Najgroźniejsze choroby zwalczane są z urzędu. Przedstawiamy wybrane choroby wirusowe, które wyraźnie wpływają na opłacalność i efektywność produkcji świń.

Tabela 2. Przeżywalność wirusów w wodzie i gnojowicy (Pejsak, 2007).

Wyszczególnienie	Woda	Gnojowica
Wirus pomoru afrykańskiego	b.d.	60-160 dni
Wirus pomoru klasycznego	b.d.	14-42 dni
Wirus pryszczycy	b.d.	2-14 tygodni
Parwowirus świń	b.d.	14-40 tygodni
Wirus PRRS	9-11 dni	1 dzień – 2 tygodnie
Rotawirusy	b.d.	4 miesiące
Wirus grypy	b.d.	4 miesiące
Wirus choroby Aujeszkiego	2-7 dni	1 dzień – 15 tygodni

Afrykański pomór świń

Afrykański pomór świń (ASF) jest wysoce zakaźną i groźną chorobą krwotoczną świń wywoływaną przez wirusa afrykańskiego pomoru świń. Niestety wszystkie grupy wiekowe są na niego równie podatne. Wysoka zjadliwość wirusa charakteryzuje wysoka gorączka, utrata apetytu, krwotoki w skórze i narządach wewnętrznych. Średnio śmierć następuje w 2-10 dni, a współczynniki śmiertelności może wynosić 80-100%. Oporność wirusa na temperaturę i czynniki chemiczne jest wysoka. **Zachowuje swoją trwałość w chłodzonym mięsie przez 5 miesięcy, w szpiku kostnym 6 miesięcy, w krwi 10-18 tygodni, w kale 11 dni.** Najsilniej na wirusa działa 2% roztwór sody żrącej.

Szybkie rozpoznanie i leczenie chorób przyczynia się do zminimalizowania strat wydajności.

Profilaktyka ASF

Profilaktyka w krajach wolnych od choroby zależy od rygorystycznych zasad przywozu, zapewniając, że ani żywe świnię, ani zakażone produkty wieprzowe nie są wprowadzane do obszarów wolnych od ASF. **Obejmuje to zapewnienie prawidłowego usuwania odpadów żywności pochodzących z zainfekowanych krajów.** Choroba rozprzestrzenia się w bardzo szybkim tempie ponieważ podatne na nią są nie tylko świnię domowe, ale również dziki. Ludzie nie są wrażliwi na

zachorowanie. Najczęstszym sposobem zakażenia jest bezpośredni lub pośredni kontakt ze zwierzętami zakażonymi. Wszystkie udane programy zwalczania obejmują szybką diagnozę, ubój i utylizację zwierząt w zakażonym gospodarstwie, dokładne czyszczenia i dezynfekcję, dezynsekcję, kontrolę obrotu i nadzoru.

Ograniczyć rozprzestrzenianie wirusa

Rozprzestrzenianie się wirusa między gospodarstwami jest łatwe za pośrednictwem osób odwiedzających gospodarstwo oraz przez zakażoną paszę, wodę, wyposażenie. Producenci z krajów, w których wykryto afrykański pomór świń narażeni są na ogromne straty ekonomiczne spowodowane upadkami, kosztami likwidacji ognisk oraz wstrzymaniem eksportu. Zainfekowane świnie są trwale zakażone, a wirus obecny jest we wszystkich płynach ustrojowych, wydalinach i wydzielinach. Wirus zaczyna być przekazywany od 7-10 dni po wystąpieniu gorączki. Źródłem zarazy jest kał, droga aerozolowa oraz mięso.

Choroba Aujeszkyego

To wirusowa choroba zakaźna i zaraźliwa nie tylko świń, ale również innych zwierząt gospodarskich (krowy, owce), wolno żyjących (lisy) oraz amatorskich (psy i koty). Nazywana bywa wścieklizną rzekomą. **Straty producentów wynikają z zaburzeń w rozrodzie oraz zahamowania przyrostów masy ciała.** Najczęściej choroba przebiega bezobjawowo i jedynie w momencie pogorszenia się warunków utrzymania zwierząt mogą wystąpić objawy kliniczne. Patogen w organizmie nie rozprzestrzenia się przez krew, więc rzadko dochodzi do zarażenia poprzez spożycie mięsa wieprzowego, aczkolwiek odnotowano takie przypadki.

fot. Fotolia

Wirus ASF jest obecny we wszystkich płynach ustrojowych, wydalinach i wydzielinach zainfekowanej świni

Profilaktyka choroby Aujeszkyego

Polska z urzędu zwalcza chorobę Aujeszkyego. Wirus jest wytrzymały na czynniki fizyczne. Rozprzestrzenianie się w populacji choroby odbywa się głównie poprzez wydzieliny z nosa, śliny, mleko i nasienie. Główny Inspektorat Weterynarii na bieżąco aktualizuje wykaz regionów wolnych od wirusa choroby Aujeszkyego u świń. W przypadku profilaktyki należy bezwzględnie przestrzegać zasad bioasekuracji i nabywać zwierzęta ze stad wolnych od tej choroby. Po zdiagnozowaniu choroby podaje się szczepionki.

Zespół rozrodczo-oddechowy świń (PRRS)

Zespół rozrodczo-oddechowy świń powoduje duże straty w produkcji trzody chlewnej. **Pierwszy raz w Polsce został rozpoznany w roku 1992.** Wirus PRRS występuje we wszystkich krajach intensywnie produkujących świnie. W przypadku wrażliwych loszek lub loch objawy kliniczne to obniżona skuteczność krycia, przedwczesne porody lub ronienie w końcowej fazie ciąży, rodzenie się słabych prosiąt. W przypadku zakażenia prosiąt czy warchlaków mogą występować zaburzenia ze strony układu oddechowego. **Często obserwuje się sporadyczne, przedwczesne porody i zwiększoną zachorowalność prosiąt.** Zakażenie utrzymuje się najdłużej u prosiąt pochodzących od loch zarażonych w trzecim trymestrze oraz świń w młodym wieku.

Starty przez PRRS

Głównym problemem wywoływanym przez PRRS są straty spowodowane porodami przedwczesnymi, późnymi poronieniami, rodzeniem słabych, mało żywotnych płodów, rodzeniem znacznego odsetka płodów martwych, zmumifikowanych, obniżeniem współczynnika oproszeń oraz wydłużeniem okresów międzyciążowych. Drugą charakterystyczną cechą choroby jest **występowanie objawów zakażeń układu oddechowego.** Do zakażenia dochodzi najczęściej poprzez kontakt zwierząt zdrowych z zakażonymi. Obecność wirusa w stadzie powiązana jest z pogarszającym się ogólnym statusem zdrowotnym świń. W celach profilaktycznych zaleca się odpowiednią aklimatyzację nowych zwierząt, co ograniczy występowanie wirusa.

fot. Fotolia

Polska z urzędu zwalcza chorobę Aujeszkyego

Zakażenia parwowirusowe

Zakażenia parwowirusowe świń powodują zaburzenia w rozrodzie, obniżające płodność. Do zakażenia dochodzi na drodze infekcji donosowej lub doustnej. Wirus występuje powszechnie w populacji świń. Jeżeli zakażeniu ulegnie wrażliwa locha lub loszka do 35 dnia prośności, zarodki zamierają i są absorbowane przez organizm lochy, a gdy infekcja nastąpi pomiędzy 35 a 55 dniem ciąży, płody zamierają i dochodzi do ich mumifikacji.

Starty spowodowane przez chorobę

Głównym objawem zakażenia wrażliwych loch i loszek są mało liczne mioty, zmumifikowane prosięta, zwiększona liczba ciąż urojonych oraz loch nieprośnych. Stwierdza się także, zmniejszenie objętości jamy brzusznej ciężarnych loszek lub macior, związane z obumarciem zarodków w macicy i resorpcją zarodków oraz wód płodowych. Powszechnie zaleca się szczepienie samic w okresie około 2 tygodni przed pokryciem.

Zakażenia rotawirusowe

Zakażenia rotawirusowe są uznawane za jedną z głównych przyczyn strat ponoszonych w produkcji świń.

Notuje się wysoką częstotliwość występowania tych zakażeń oraz zahamowanie przyrostów masy ciała prosiąt w okresie choroby i rekonwalescencji. Zakażenia rotawirusowe są uznawane **za jedną z głównych przyczyn strat ponoszonych w produkcji świń**. Są bardzo stabilne w środowisku, wytrzymują wahania temperaturowe, stężenia wiele środków chemicznych, zmienne pH. Siewcami tych drobnoustrojów mogą być maciory w okresie okołoporodowym. Zarażenie następuje na drodze kał-usta. **Wirusy występują w komórkach nabłonkowych jelita ślepego i okrężnicy oraz kosmkach jelita cienkiego**. Największą agresywność choroby obserwuje się w 24-72 godziny po zakażeniu. Obejmuje prawie cały miot i kolejne kojce na porodówce, co jest charakterystyczne dla biegunek wirusowych.

Główne skutki zakażenia rotawirusowego

Szybka utrata masy ciała oraz charłactwo skutecznie obniża efekty produkcji. Stosunkowo nieduża

śmiertelność w granicach 1-20% sprawia, że miot odchowywany jest z dużym upośledzeniem w stosunku do zdrowych prosiąt. Biegunkowy kał jest żółty o różnej konsystencji od wodnistej do postaci pasty, pH 6,0-7,0. Choroba ujawnia się wtedy, gdy zachodzi masowe zakażenie młodych prosiąt. **W przeciwdziałaniu należy utrzymywać odpowiednią higienę, unikać nadmiernego zagęszczenia oraz stosować dezynfekcję.**

Wirusowe zapalenie żołądka i jelit (TGE)

Choroba wywoływana jest przez koronawirusy. Jest zaraźliwą chorobą przewodu pokarmowego świń. Towarzyszą jej częste wymioty i obfite biegunki, przebiega dość szybko i niespodziewanie. Od kilkunastu lat ze względu na występowanie jednostki chorobowej PRCV nie obserwuje się w Polsce przypadków TGE, choć w większości chlewni jest obecny wirus. **Nagle pojawianie się choroby powoduje, że atakuje ona cały miot.** Chorują wszystkie osobniki znajdujące się w pomieszczeniu.

fot. Fotolia

Nagle pojawianie się TGE choroby powoduje, że atakuje ona cały miot

Objawy TGE

Widoczny spadek masy ciała, połączony z często występującymi wymiotami prowadzi do wyniszczenia organizmu. Objawy często znikają po 7-10 dniach. Występująca u prosiąt do 10. dnia życia charakteryzuje się 100% śmiertelnością osesków, u prosiąt powyżej 4. tygodnia życia śmiertelność szacowana jest w granicach 10%. Kał jest bardzo wodnisty żółtobiały o charakterystycznym bardzo nieprzyjemnym zapachu. Prosięta padają na skutek odwodnienia i zaburzeń równowagi elektrolitowej. **Największe straty wynikają z zachorowania w okresie oproszenia, w stadzie wolnym od wirusów.** Źródłem choroby są świny, ale mogą być nimi również niektóre ptaki (wróble) oraz ludzie. W leczeniu należy skupić się na uzupełnianiu elektrolitów

u prosiąt.

Jak chronić stado przed wirusami?

Nie jest możliwe całkowite wyeliminowanie chorób wirusowych z produkcji trzody chlewnej. Niektóre jednostki chorobowe w ostatnich latach zyskują na znaczeniu jak choćby afrykański pomór świń czy zespół rozrodczo-oddechowy. Najważniejsze to konsekwentnie realizowany program ochrony zdrowia stada. Odpowiednia dla konkretnego gospodarstwa profilaktyka łączy bioasekurację, higienę pomieszczeń, obrotu i obsługi oraz rutynowe szczepienia. Kluczowa wydaje się świadomość każdego producenta świń o istniejących chorobach i odpowiedniej ochronie przed nimi.